

Várbarátkör alakult Nagyvázszyban¹

A napjainkban megnövekedett jelentőségű közművelődés hivatásos és önkéntes munkásai, a honismereti mozgalom „motoremberei” új utakat keresnek és találnak a helyi művelődési igények felkeltésére és kielégítésére, a helyi adottságok jobb kihasználására. A tudatformáló és közösségteremtő, közéleti aktivitásra serkentő munka egyik újszerű formája a várbarátkörök tevékenysége.

A nemzeti emlékhelyek különösen kiváló „terepet” kínálnak a honismereti tevékenységnek. Az ilyen helyek nagy szülőtteinek életműve, az itt lezajlott nevezetes történelmi események nemcsak ösztönzik, sikeressé teszik a helytörténeti bújáradó tevékenységet, hanem nagyon alkalmasak arra is, hogy a bújáradó eredményeinek népszerűsítésével, megemlékezések, kiállítások, vetélkedők szervezésével és más adódó módon is színesítsék, gazdagítsák a helyi kulturális életet.²

Fokozott mértékben érvényes ez azoknak az emlékhelyeknek, ahol az „öldöklő századokat” átvészelt műemléképületek, vármok, képzőművészeti vagy irodalomtörténeti tárgyi emlékek segítik megéleveníteni a multat. Az Egerben (1957), Szigetváron (1959), a Budai várban (1966) és a többi hasonló adottságú helyen kibontakozott várbarátköri tevékenység, amelyről a Honismeret hasábjain is több alkalommal olvashattunk³, meggyőzően tanúsítja, hogy a honismereti mozgalom e sajátos fókuszhelyein milyen hatékony nevelő értékű és széles körben tovább gyűrűzhető közművelődési munkát lehet végezni. Az ifjúság szocialista hazafias nevelésének, a honismereti célú országjárásnak, a tartalmas belső idegenforgalom segítésének kiemelkedő pontjai az ilyen emlékhelyek. Különösen megnő a jelentőségük most, amikor az idej Múzeumi és Műemléki Hónap központi eseményeként meginduló Korok, tájak, múzeumok c. nagyszabású honismereti akció révén országos méretű érdeklődés várható a

honismereti országjárás és a nemzeti emlékhelyek iránt.

A kínálkozó lehetőségek még koránt sincsenek kihasználva. Még sok helyen nem ismerték fel vagy nem aknázták ki eléggé azt a gyümölcsöző kölcsönhatást, amellyel az ilyen helyeken a kínálkozó feladatok és az önzetlen buzgalom, a közművelődési munka és az abban részt vállaló közösség mindkét irányban erősítheti egymást. Jó példa erre a várbarátköri munkába most beálló, kb. kétezres lélekszámú község, Nagyvázszy is, ahol 1975-ben merült fel először a várbarátkör megalakításának gondolata. Minden tényező rendelkezésre áll itt ahhoz, hogy sajátos és színvonalas várbarátköri tevékenység bontakozzék ki. Nem kell külön bizonygatni mit jelent az, hogy itt Nagyvázszyban, az egykori pálos kolostor romjai mellett magasodik az ország talán legépebben fennmaradt középkori lakótornya. Kinizsinek, a nagyerejű molnárlégényből hadvezérré lett és egész mondakört teremtő alakja is rendkívül alkalmas arra, hogy a történeti érdeklődést felkeltse, s fokozatosan megismertesse a magyar reneszánsz korának történeti értékeit és tanulságait. Az itt íródott kódexek emléke, *Kinizsinek Magyar Benigna* asszonyának művelődéstörténeti értékű, ékes iniciálékkal díszített imádásoskönyve éppúgy tényező lehet ebben, mint a Kinizsivel foglalkozó szép-irodalmi alkotások „értékese”⁴. Hiszen „Mátyás bús hada” révén még nemzeti himnuszunk egyik legveretesebb sorában is jelen van, s látomásszerűen feltetszik *Berzsenyinek* a Tánok c. megjelenítő erejű versében is: *S rengeti a földet: Kinizsit látsz véres ajakkal / Testhalmok közt ugrani hőseivel*.

Egyáltalán nem jelentéktelen tényező Nagyvázszy „helyzeti energiája” sem. Az, hogy fő idegenforgalmi területünk, a Balaton közelében, attól mintegy 15 kilométerre fekszik. A helyi várbarátköri munka egyik fontos feladata, hogy hozzájáruljon a várjátékok már több

¹ A vár fényképét (Szabó Jenő felvétele) lásd a hátsó borítón.

² Morvay Péter: A nemzeti emlékhelyek jelentősége a honismereti mozgalomban és a szocialista hazafias nevelésben. *Honismeret—Helytörténet* 1971. 2. sz. 56—66. old.

³ Molnár Imre: A Szigetvári Várbarátkör. *Honismereti Híradó* 1974. 2. sz. 23. old. — Molnár Mátyás: A Vajai Vay Ádám Múzeum Baráti Köre. *H. H.* 1974. 2. sz. 28. old. — Halabuk József: A Budai Vár Barátnak Köre. *H. H.* 1974. 3. sz. 36. old. — Majthényi Julia: Eger vára barátnak köre. *Honismeret* 1975. 1—2. sz. 37. old. — A várbarátköri munkában is jól használható módszereket ismertet *Harsányi István*: A sárospataki öregdiákok baráti köre. *Honismeret* 1975. 1—2. sz. 39. old.

éves múlta visszatekintő, színes idegenforgalmi kezdeményezésének hitelesebbé, tartalmasabbá tételéhez, gazdagításához. Az értékek elmélyedő számbavétele még sok e téren hasznosítható is feltárhat.

Akinek van, annak adatik — tanítja az Irás. Nagyvázszyban eddig is megvolt a törekvés, hogy „dútsítsa” kibányászható kincseit, szaporítsa az idegenforgalmi vonzóerőt képviselő tényezőket. Szabadtéri múzeumháza, amely egy százötven éves parasztházban tárja látogatói elé a vidék jellegzetes népi kismesterségeit, céhemlékeit, a hajdani lóváltó állomás emlékéit idéző postamúzeuma ugyanúgy tanúskodik erről, mint *Kinizsi Pálnak*, *Szabó Iván* által alkotott művészi lovasszobra, amely szintén beszédes dokumentuma a község emlékhelyhez méltó igényességének.

Mivel másutt is vannak a nagyvázszyhoz hasonló törekvések, úgy véljük indokolt, hogy ismertessük itt a köralakítás formai követelményeit.

A várbarát és múzeumbarát körök egyesületeként működhetnek. Szervezésüket és működésüket az 1959. évi IV. törvény és az 1970. évi törvényerejű rendelet szabályozza. Várbarát kör (egyesület) létrehozását állami, társadalmi vagy szövetkezeti szerv, de állampolgárok is kezdeményezhetik. A szervező munka megkezdését az illetékes felügyeleti szervnek előzetesen be kell jelenteni. Baráti kör — egyesületeként — akkor jön létre, ha alakítását az alakuló közgyű-

A volt pálos kolostor templomának romjai

A nagyvázszyi „múzeumház”
(1825-ben épült parasztház)

lésen legalább tíz alapító tag elhatározza, az alapszabályt elfogadja, az ügyintéző és képviselői szerveket megválasztja, s ha a felügyeleti szerv az alapszabályt jóváhagyja és a kört nyilvántartásba veszi. Az alapszabályban rögzíteni kell az egyesület (kör) nevét, célját, székhelyét, szervezeti felépítését (ügyintéző és képviselői szerveit, a tagsági viszonyt, továbbá a tagok jogait és kötelezettségeit).

A nagyvázszyi Kinizsi Várbarát Kör megalakítása fölött a Hazafias Népfront községi bizottsága vállalt védnökséget. A jóváhagyott alapszabály-tervezet szerint a kör célja, hogy tagjait a fentebb vázolt szellemben, az illetékes szervekkel szorosan együttműködve, a helyi művelődéspolitikai feladatok segítségével, a község fejlesztésében való részvételre készítse.

A kör feladatának tartja:

— a helyi haladó (történelmi, irodalmi, munkásmozgalmi stb.) hagyományok ápolását és további feltárásuk szorgalmazását;

— a helyi műemlékek, múzeumok, kiállítások, rendezvények gondozásában, népszerűsítésében, szervezésében való részvételt;

— a helyi szellemi és tárgyi néprajzi-népművészeti hagyományok, emlékek gyűjtését, megismertetését és a helyi kulturális életben való felhasználását;

— a régészeti és egyéb múzeális értékek felderítésében és a leletmentésben való közreműködést;

— tagjai és más érdeklődők számára korszerű ismeretterjesztő tevékenység (előadások, tanulmányi séták, tanulmányutak, kiállítások szervezése és rendezése, kiadványok megjelentetése) folytatását;

— az emlékművek és emléktáblák, valamint a természeti értékek védelmében és gondozásában való részvételt;

— a rokon célú és a Kinizsi nevét viselő intézményekkel: iskolákkal, gazdasági egységekkel, egyesületekkel, szervezetekkel és közösségekkel való kapcsolat megteremtését és ápolását;

— s nem utolsósorban, hogy a kör tagjai példát mutassanak mindennemű kulturális érték, és általában a köztulajdon megbecsülésében és védelmében.

A nagyvázsonyi Kinizsi Várbarát Kör kezdeményezői és támogatói érdemesnek tartják, hogy kitartóan törekedjenek a fentiekben vázolt, s a község távlati közművelődési programjába illeszkedő tervek megvalósítására, mivel úgy gondolják, hogy ezzel hatékonyan segítik köz-

ségük közművelődésének gazdagítását, kulturális rangjának emelését, s egyúttal részt vállalhatnak a honismereti mozgalom e fontos nevelő célokat szolgáló, hasonló adottságú helyeken kibontakoztatható munkaágának további megerősítésében

Reményi Antal—Morvay Péter

A Gyóni Géza Baráti Kör

Ötödik éve, hogy Dabas székhellyel megkezdte működését a Gyóni Géza Baráti Kör. Alapszabályának szellemében munkája szervesen kapcsolódik a község közművelődési feladataihoz, s igyekszik összegyűjteni, ápolni Gyóni Géza szellemének értékeit, dokumentumait.

Nem volt, sőt még ma sem könnyű egy olyan Irodalmi Társaság után munkát vállalni, amely tizenhét éven keresztül nacionalista költőnek igyekezett Gyóni Gézát beállítani, s tagjai — neve fedezékében — saját „irodalmi” hajlamaiknak próbáltak helyet biztosítani. Nem volt, s még ma sem könnyű megmagyarázni azoknak az embereknek, akik fil-lérjeiket nyújtották át a Gyóni Géza nevet viselő Társaságnak, hogy a több ezer pengőt kitevő eredmény hová tűnt, s az 1930-as években a Szovjetunió engedélye ellenére miért nem hozták haza ebből az összegből a költő holttestét.

Az elmúlt öt esztendő alatt azonban megértették a kérésünkre küldött krasznójarszky választ: „hatvan év múltán a volt temető területe beépült”, így exhumálási lehetőségünk megszűnt. Megértették és örömmel fogadták, hogy Gyóni Géza édesapját, *Achim Mihályt*, a nagyközségi tanács, a Baráti Kör és *Syposs Zoltán* hozzájárulásával az új köztemetőben helyezzük el. A régi temető megszűnésével a tanács díszsírhelyet adományozott az 1911-ben elhunyt Achim Mihálynak. A sírkő avatását október 9-én tartottuk.

Örömmel állapítjuk meg, hogy a békécsabai Munkácsy Múzeum után a dabasi járási könyvtárban található a legtöbb Gyóni Géza dokumentum, amelynek nagy részét Syposs Zoltán, kisebb

részét a Baráti Kör tagjai adták össze. A feldolgozott dokumentumok száma meghaladja a háromezroszázat. A fentiekben kívül most folyik a Gyóni-emlékszoba anyagának feldolgozása. A Baráti Kör támogatásával a járási könyvtár fokozatosan bővíti a mikrofilmtárát. Munkájuk első eredményeként megtalálható már itt az OSZK hirlaptárban és kéziratárban fellelhető dokumentumok egy része. Évek gyűjtőmunkája szükséges még, amíg „teljes” mikrofilmtárral rendelkezhet a könyvtár. Ez természetesen az anyagiaktól is függ.

Nem érdektelen, sőt baráti körünk egyik kiemelkedő teljesítményének könyvelhető el, hogy tagjaink közül már többen publikáltak Gyóni Gézával foglalkozó írásokat, s ezekben Gyóni „igaz arcát” igyekeztek bemutatni. Megemlítem *G. Sin Edit*, *Bata Imre*, *Syposs Zoltán*, *Fábián Miklós* tagtársaink munkáit, akik összesen 12 cikkben, tanulmányban szóltak Gyóni Gézáról, de beszélünk kell *Emil Boleslav Lukač* írásáról is, amelyben Gyóni verseinek szlovákiai hatását elemzi.

Öt közgyűlés, öt emlékünnepe, öt koszorúzás és öt értékelő előadás az, amit eddig magunk mögött tudunk. A hatvan éve halott költő emlékére 1977. októberében egyhetes Gyóni Emléknapot tartott a baráti kör. Ennek nyitányaként felavattuk Gyóni Géza édesapjának, Achim Mihálynak a sírkövét, majd a dabasi fiatalokhoz igyekeztünk közelférközni a rendhagyó irodalomórák keretén belül. A tagok részére az Irodalmi Presszó előadásának keretében Bata Imre irodalomtörténész tartott előadást Gyóni Gézáról.

Fábián Miklós

